

DDB's årsberetning for

2014

DANSKERNES DIGITALE BIBLIOTEK

1: RESUME

Danskernes Digitale Bibliotek (DDB) blev i 2012 initieret som et forpligtende samarbejde mellem KL og Kulturministeriet med det formål ”at styrke, effektivisere og synliggøre det samlede offentlige bibliotekstilbud og sikre alle borgere nem adgang til udvalgt, kvalitativt, aktuelt og alsidigt medieindhold via digitale platforme” (DDB’s mission). Alle landets 98 kommuner har nu tilsluttet sig samarbejdet.

Mens 2013 var et opstarts år for DDB, var 2014 året, hvor DDB konsoliderede sig organisatorisk og i forhold til håndtering af bibliotekernes it-infrastruktur, indkøb af digitale materialer og formidling. Med dette som mål opnåede DDB i 2014 en række centrale resultater.

Borgerne har som følge af arbejdet fået:

- **Adgang til et større udvalg af e-bøger**, også fra mobile platforme. DDB har på vegne af bibliotekerne forhandlet de store danske forlags genindtræden i eReolen og medvirket til at sikre, at antallet af e-bøger i eReolen er steget fra 5.000 til 9.200. DDB har desuden økonomisk understøttet den tekniske udvikling af eReolen, som blandt andet gør det muligt for borgeren at tilgå og læse e-bøgerne på deres mobile enheder.
- **Adgang til flere digitale tidsskrifter og databaser**. DDB har forhandlet eksisterende og nye aftaler om tekstlicenser, hvilket blandt andet har resulteret i gode aftaler for eksisterende og nye tekstlicenser.
- **Adgang til tre populære digitale bibliotekstjenester**. DDB har sikret det økonomiske fundament for og indgået samarbejdsaftaler med Palles Gavebod, Litteratursiden og Biblioteksvagten. Derved har DDB medvirket til at sikre borgernes adgang til og løbende udvikling af tre centrale bibliotekstilbud, som tilsammen giver borgerne et trygt digitalt tilbud til børn, et forum for inspiration og diskussion af litteratur samt mulighed for at få unik biblioteksfaglig hjælp online.
- **Bedre mulighed for at søge på tværs af kilder** på den lokale hjemmeside. DDB har gjort det muligt for flere borgere at søge på tværs af næsten alle bibliotekernes materialer, herunder også de digitale og dermed givet borgerne adgang til et bedre udvalg.

Bibliotekerne har fået mulighed for at give borgerne et mere tidssvarende og attraktivt digitalt tilbud.

Bibliotekerne har således blandt andet fået:

- Et **licenshåndteringssystem** til digitale materialer, som giver bibliotekerne et overblik over deres digitale materialer, og gør det muligt at følge forbrugs og prisudviklingen samt sammenligne eget licensforbrug med andre bibliotekers for herigennem at målrette de digitale tilbud til deres borgere.
- **DDB CMS**, en fælles hjemmeside for 77 biblioteker, som udnytter stordriftsfordelen ved central drift og vedligehold, og som samtidigt giver bibliotekerne mulighed for at tilpasse hjemmesiden til deres lokale behov.
- Er mere koordineret og gennemsigtigt afsæt for udviklingen af **bibliotekernes fælles it-infrastruktur**, så der i endnu højere grad kan skabes en rød tråd mellem borgernes ønsker og den infrastruktur, der kan understøtte ønskerne.

Disse væsentlige resultater er sikret samtidig med, at DDB har opnået fuld medlemstilslutning, har etableret en stabil organisation og har udviklet en sund økonomi, som har gjort det muligt at sikre prisreduktion både i 2014 og i 2015.

2: DDB'S DRIFT OG UDVIKLING I 2014

Organisatorisk har DDB i 2014 været kendetegnet ved konsolidering; en væsentlig del af processen mod at blive en effektiv og resultatskabende organisation.

Fuld medlemstilslutning

Glædeligt er det, at DDB i 2014 opnåede fuld tilslutning fra kommunerne; en opbakning, som overgik stifternes oprindelige målsætning om, at der i 2014 skulle være mindst et antal kommuner tilsluttet svarende til 60 % af befolkningen.

Sund økonomi

Den fulde medlemstilslutning har da også medvirket til at sikre DDB en stærkere økonomi end estimeret. Den gode økonomi har blandt andet resulteret i, at DDB i 2014 har kunnet holde kommunernes egenfinansiering af DDB under det niveau, der i 2012 var estimeret i forbindelse med etableringen af DDB (se tabel 1). Denne udvikling vil forsætte i 2015.

Tabel 1: Oversigt over prisudviklingen for DDB-medlemskab pr. borger:

	2012 (1)	2014 (2)	2015 (3)
Basispakken		Kr. 3,03	Kr. 2,29
Hjemmesidepakken		Kr. 0,71	Kr. 0,79
I alt	Kr. 5,1	Kr. 3,74	Kr. 3,08

- 1) Forventet pris pr. borger DDB-rapporten fra 2012.
- 2) Faktisk pris pr. borger 2014.
- 3) Faktisk pris pr. borger 2015.

DDB's samlede indtægter i 2014 var kr. 44,5 mio. I alt er der anvendt og disponeret for kr. 43,8 mio. i 2014 (se tabel 2 på næste side). Heraf anvendes ca. kr. 20,0 mio. til gennemførelse af projekter i 2015. Også årets resultat på kr. 0,7 mio. vil blive anvendt på aktiviteter i 2015. Det skyldes, at det inden for de givne rammer ikke har været muligt at opretholde det forventede aktivitetsniveau i 2014.

Med en midlertidig udvidelse af sekretariatet i 2015, blandt andet med indstationeringer fra kommunerne, forventes der et højere aktivitetsniveau – samtidigt med, at det kommunale bidrag pr. borger reduceres yderligere.

Tabel 2: DDB's regnskab 2014:

Indtægter	Mio. kr.
Indtægter fra kommunerne	19,4
Indtægter fra staten	17
Overført fra 2013	8,1
Indtægter i alt	44,5
Udgifter	Mio. kr.
Projekter til fremme af DDB-samarbejdet (1)	16,9
Basispakken	11,1
Driftstilskud til netbibliotekerne	3,4
Hjemmesidepakken (2)	3,3
Driften af DDB-samarbejdet	9,1
Udgifter i alt	43,8
Årets resultat (3)	0,7

1) Heraf kr. 6,9 mio. givet direkte til bibliotekernes projekter.

2) Heraf betales dog kr. 0,5 mio. tilbage til bibliotekerne som følge af forsinket idriftsættelse af DDB CMS.

3) Årets resultat vil blive anvendt på DDB-aktiviteter i 2015.

Bibliotekernes organisation

Øget gennemsigtighed, styrket kommunikation og medlemsinddragelse har været et væsentligt element i DDB's aktiviteter i 2014. Eksempelvis er der i årets løb udsendt 58 generelle og 15 fagspecifikke nyhedsmails, styringsdokumenter og beslutningsreferater er blevet gjort tilgængelige via DDB's hjemmeside, og der blev afholdt lokale dialogmøder om bl.a. indkøbssystemet (ERMS), DDB CMS og samarbejdet med netbibliotekerne.

Endvidere er DDB' medlemmer gennem medlemsdage, høringsprocesser og DDB CMS Issue Tracker blevet direkte involveret i udviklingen af bibliotekernes egne løsninger og underliggende infrastruktur. Dertil vidner 29 ansøgninger for et samlet beløb på ca. kr. 20 mio. til årets DDB-pulje om medlemmernes aktive engagement i at bidrage til DDB. I alt blev ni projekter og tre områder tildelt midler fra DDB-puljen 2014.

3: DDB'S RESULTATER I 2014

”AT STYRKE, EFFEKTIVISERE OG SYNLIGGØRE DET SAMLEDE OFFENTLIGE BIBLIOTEKSTILBUD”

Det er DDB's mission at bidrage til at styrke, effektivisere og synliggøre det samlede offentlige bibliotekstilbud samt give borgeren nem adgang til indhold via digitale platforme. Med dette som mål opnåede DDB i 2014 en række centrale resultater, forankret i DDB's tre søjler: It-infrastruktur, indkøb og formidling.

3.1: IT-INFRASTRUKTUR

På området for it-infrastrukturopnåede DDB i 2014 en række central resultater, både hvad angår konkrete løsninger og i forhold til at sikre hensigtsmæssig og stabil drift og struktur af infrastrukturen i sig selv.

Bedre søgemulighed på bibliotekernes hjemmesider

Størstedelen af landets biblioteksbrugere har i løbet af 2014 oplevet, at muligheden for søgning på tværs af kilder på den lokale hjemmeside er blevet kraftigt forbedret. Det skyldes, at DDB i vidt omfang har sikret integration mellem de lokale hjemmesider og den fælles databrønd, som rummer et katalog over en omfattende mængde af biblioteksmaterialer – fysiske såvel som digitale. Før denne integration var det kun en begrænset mængde af bibliotekerne (de, som benyttede ding-hjemmesider), der havde mulighed for at tilbyde søgning direkte i databrønden. For de 77 biblioteker, som har tilkøbt DDB CMS, sker integrationen automatisk. I 2015 planlægger DDB og DBC i øvrigt at tilføje en række nye kilder til den fælles databrønd, så søgemulighederne bliver yderligere forbedrede.

App'en ”Biblioteket”

Ligeledes har borgerne i flere af landets kommuner i 2014 oplevet, at det er blevet lettere at tilgå bibliotekernes hjemmesider fra mobile enheder, fordi den fælles app ”Biblioteket” til iPhone og iPad i 2014 blev gjort tilgængelig via App Store. App'en er et vigtigt led i bibliotekernes strategi om at bruge de digitale platforme til at styrke brugerens oplevelse af biblioteket. I 2014 blev det muligt at bruge app'en på

9 biblioteker, og DDB forventer, at alle biblioteker i løbet af 2015 vil få mulighed for at kunne tilbyde deres borgere app-løsningen.

Lancering af DDB CMS

For de 77 biblioteker, som har tilkøbt DDB hjemmesidepakke, var lanceringen af DDB CMS en afgørende milepæl i 2014. CMS-løsningens grundlæggende funktionalitet udvikles, driftes og vedligeholdes centralt i DDB, og gør det dermed muligt for bibliotekerne at fokusere deres ressourcer på at tilpasse den enkelte hjemmeside til deres lokale behov, både hvad angår udseende og udvikling af specifikke funktionaliteter. 20 biblioteker har lanceret den nye hjemmesideløsning i 2014. I løbet af 2015 vil alle 77 biblioteker tage DDB CMS i brug, og bibliotekerne vil i stigende omfang kunne høste gevinsterne ved central drift og lokal udvikling.

National webstatistik om og til bibliotekerne

Som en del af DDB-samarbejdet overtog DDB i 2014 håndteringen af bibliotekernes webstatistik. Med DDB-medlemmernes mandat i ryggen var det muligt for DDB at sikre en fordelagtig aftale i forbindelse med gennemførelsen af et EU-udbud af en national webstatistikløsning.

Styrket samarbejde om bibliotekernes nationale it-infrastruktur

DDB har i 2014 løftet en række koordinerende opgaver i forhold til at styrke og skabe retning for udviklingen af bibliotekernes nationale it-infrastruktur. Efter den hovedaftale, som er indgået mellem KL, Kulturministeriet og DBC, bliver DBC hovedleverandør af den samlede it-infrastruktur for DDB, herunder også for DDB CMS. Blandt andet for at sikre maksimalt genbrug og reducere omfanget af dobbelt udvikling og drift er DDB-samarbejdet blevet udvidet til også at administrere DanBib og bibliotek.dk. Det er et grundlæggende element i aftalen, at infrastrukturen skal opbygges i open source software efter principper om åbne standarder. Dette sikrer, at bibliotekernes it-infrastruktur bliver åben tilgængelig for flere leverandører, og at it-infrastrukturen har åbne snitflader, som skaber mulighed for at koble infrastrukturen sammen med systemer produceret af andre leverandører.

I samarbejde med DBC blev der i 2014 gennemført en proces, som mere detaljeret end tidligere inddrog bibliotekerne i at prioritere DBC's arbejde med den nationale it-infrastruktur i 2015 (den såkaldte Releaseplan 2015). DDB koordinerede processen, som var forankret i DDB's faggruppe for infrastruktur og som involverede drøftelser i DDB's styrende organer, høring af DDB's medlemmer og lederforeningerne samt direkte dialog mellem DDB og DBC. Resultatet blev en releaseplan for 2015, som tager udgangspunkt i bibliotekernes behov samt i det nødvendige vedligehold og udvikling af bibliotekernes nationale it-infrastruktur.

3.2: INDKØB

På indkøbsområdet har DDB i 2014 fokuseret på to strategisk vigtige områder: tekstlicenser og e-bøger.

Flere e-bøger

Som resultat af intensive forhandlinger af e-bøger i 2014 kunne borgerne i januar 2015 glæde sig over en væsentlig forbedring af e-bogsudvalget på bibliotekernes e-bogsportal, eReolen. Som følge af, at de store danske forlag genindtrådte i eReol-samarbejdet ved årets begyndelse steg antallet af titler på eReolen fra ca. 5.000 til 9.200, heraf mange aktuelle og populære titler. Samtidig oplevede borgerne, at de et og samme sted på eReolen kunne hente både e-bøger og Net-lydbøger. eReolens udlånstal lå i de første måneder af 2015 langt over det normale udlånstal, hvilket peger på, at udvidelsen af eReolens tilbud har styrket borgernes opmærksomhed på og anvendelse af digitale bibliotekstilbud. eReolen og DDB har arbejdet tæt sammen om at skabe denne succes. DDB varetog således på bibliotekernes vegne forhandlingerne om forlagernes genindtræden i eReolen. Tilsvarende finansierede DDB en stor del af den tekniske udvikling, herunder videreudviklingen af eReol-app'en, der var nødvendig for, at eReolen kunne håndtere de differentierede forretningsmodeller, som forhandlingerne resulterede i.

Flere og bedre tekstlicensaftaler

I en række kommuner har borgerne i 2014 oplevet, at udbuddet af digitale tidsskrifter, databaser og tekster er blevet styrket. Det skyldes, at centraliseringen af forhandlingen af bibliotekernes tekstlicenser i DDB har gjort det muligt blandt andet at sikre en fordelagtig aftale om licenser til en pakke på 190 engelsksprogede e-tidsskrifter, blandt andet The Economist og National Geographic. Også bibliotekernes 51 eksisterende tekstlicenser er blevet genforhandlet af DDB. Resultatet af forhandlingerne har været meget tilfredsstillende med ganske få og små prisstigninger i et marked styret af monopoler, der normalt selv dikterer prisudviklingen.

Lokalt overblik over tekstlicenser

Ud over at varetage forhandlingerne af tekstlicenser har DDB også tilført bibliotekerne et redskab, som kan understøtte en mere effektiv administration og målrettet brug af tekstlicenser lokalt. Således varetog DDB i 2014 udviklingen og lanceringen af et licenshåndteringssystem digitale materialer – også kaldt Electronic Resource Management System (ERMS). Systemet giver, foruden overblik over og styring af de enkelte licensaftaler, også mulighed for at følge forbrugs og prisudviklingen på licensområdet. Desuden gør systemet det muligt for det enkelte bibliotek

at sammenligne sin licenspakke og sit forbrug med andre biblioteker. Systemet kan dermed fungere som et redskab til at prioritere og forbedre sammensætningen af det enkelte biblioteks licenspakke, så den målrettes borgernes behov. Systemet blev lanceret i november 2014, og danner nu grundlag for bibliotekernes håndtering af licensområdet.

3.3: FORMIDLING

På formidlingsområdet har DDB i 2014 haft fokus på at etablere de grundlæggende strategiske og aftalemæssige rammer for udvikling, samarbejde og genbrug på tværs af sektoren og tjenester; et forarbejde, som har været nødvendigt for at kunne skabe fælles retning og løsninger i de kommende år. Sideløbende er der blevet skabt konkrete løsninger, som har effektiviseret bibliotekernes ressourceanvendelse, styrket bibliotekernes lokale profil og dannet grundsten for et mere sammenhængende digitalt bibliotekstilbud.

Deling af biblioteksproduceret indhold

Projektet "Biblioteksproduceret indhold" (BPI) blev i 2014 integreret i DDB CMS. Projektet muliggør redaktionel deling af eksempelvis anmeldelser på tværs af bibliotekerne. Litteratursiden har gjort alle deres anmeldelser tilgængelige i BPI, og de øvrige nettjenester arbejder på at udvikle lignende løsninger. Med udviklingen inden for BPI er der således sket en stor forbedring i forhold til at genbruge formidling på tværs af biblioteker. Det giver bibliotekerne bedre mulighed for at fokusere ressourceanvendelsen på deres lokale behov, og dermed bidrager BPI til at give borgeren en oplevelse af lokalt tilpasset indhold af en høj kvalitet på deres bibliotekshjemmeside.

Styrket samarbejde mellem netbibliotekerne

Grundlaget for, at borgerne i løbet af de kommende år i stigende grad vil kunne opleve en målrettet og sammenhængende udvikling af tre strategisk vigtige nettjenester: Litteratursiden, Biblioteksvagten og Palles Gavebod, blev skabt i 2014. Det skyldes blandt andet, at DDB foruden at yde driftsstøtte til disse tjenester i 2014 også har indgået individuelle samarbejdsaftaler med tjenesterne.

Samarbejdsaftalerne opstiller dels konkrete målsætninger for udviklingen af den enkelte nettjeneste, og dels pålægger aftalerne DDB og nettjenesterne et øget samarbejde, bilateralt og som gruppe. Dette skal skabe fokus på fælles snitflader og bidrage til at styrke brugerens oplevelse af et sammenhængende og sømløst digitalt bibliotekssystem.

